

Motion till riksdagen 2018/19:954

av **Lawen Redar (S)**

Bekämpa kommersialiseringen av kvinnokroppen – för ett samhälle utan sexköp, sexistisk pornografi och digital bearbetning av fysiska kroppar i reklam

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av en översyn av möjligheterna att stoppa sexköp och sexköp utomlands och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av en översyn av möjligheterna att stoppa kommersialiseringen av kvinnokroppen, porrens skadeverkningar och bearbetning av fysiska kroppar i reklam och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Med ett ständigt växande konsumtionssamhälle riktar företagen och medier sig till nya och allt yngre målgrupper i syfte att påverka gruppens konsumtionsmönster. Forskning om konsumtion och konsumenter är ett omfattande vetenskapligt fält med olika metoder och skilda teoretiska utgångspunkter. Obestridligt är dock att konsumtionssamhället påverkar olika målgrupper på olika sätt.

Idag ser vi en expansion av kvinnokroppens exploatering. Det handlar om både den fysiska exploateringen i form av trafficking, sexköp, prostitution, kvinnoförnedrande kommersiell pornografi, kvinnofientlig reklam och den psykiska exploateringen med ouppnåeliga hälsofarliga ideal. Digitaliseringen har dessutom medfört ökad möjlighet för människohandel, spridning av integritetskränkande bilder, grooming, organiserad brottslighet, hat och hets riktat mot kvinnor samt ökad acceptans för våld. När de yttersta konsekvenserna av ett ojämnt samhälle, inte bara gör sig påmind utan bereds plats i samhället, måste den grundläggande den kroppsliga integriteten försvaras.

Digital bearbetning av fysiska kroppar

Digital bearbetning av fysiska kroppar i marknadsföring har kommit att påverka breda samhällsgrupper. Forskning påvisar att manipulerade fysiska kroppar i marknadsföring, digitalt som på fysiska ytor, leder till att modellers attribut förändras. Exempelvis genom förminskad midja, förstörade muskler eller utslätad hy. För en marknadsföringskänslig samhällsgrupp har manipulerade fysiska kroppar i marknadsföringen lett till ökad utseendefixering, ätstörningar, bantning, träningshysteri och osund kosthållning. Idag utgör massmedia och bearbetad marknadsföring den starkaste källan till hur unga väljer att se sig själv och sin kropp.

År 2005 beslutade Europaparlamentet om rådets direktiv om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden. Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 kallas ”den svarta listan” och anger 31 otillbörliga metoder som är förbjudna i samtliga EU-länder. Direktivet blev lag men omfattar inte manipulerad marknadsföring av fysiska kroppar. I och med att tillvägagångssättet för direktivets införlivande i nationell rätt bestäms av nationella myndigheter finns det inget som står i vägen för att nationella lagar ska gå längre än de minimikrav som uppställs i direktivet.

I Sverige gäller marknadsföringslagen (2008:486) som skydd för konsumenterna mot vilseledande, aggressiv och annan otillbörlig marknadsföring. Enligt 5 § MFL ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed, och samma marknadsföring är otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut (6 § MFL). Marknadsföring får inte heller vara aggressiv, vilket den är om den innefattar trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller annat påtryckningsmedel (7 § MFL). Sammanfattningsvis reglerar varken EU:s direktiv eller MFL förekomsten av manipulerade kroppar i marknadsföring.

Världens första lagstiftning mot smala modeller med BMI under 18,5 i reklam eller på catwalken trädde i kraft i Israel år 2013. Syftet är att motverka snedvridna kroppsideal och folkhälsosjukdomen anorexia. Lagförslaget uppstod som en reaktion och metod för att långsiktigt råda bot på folkhälsosjukdomen anorexia som anges utgöra den främsta dödsorsaken bland unga i åldrarna 15–23 i landet. Kraven på allt smalare modeller har ökat i modebranschen med åren, liksom antalet fall av ätstörningar bland unga globalt. Utvärderingar sedan lagen trädde ikraft visar på att den har haft god inverkan på diskussion om folkhälsa och kroppsliga ideal.

Stoppa varufieringen av kvinnokroppen – utred den kommersiella porrens skadeverkningar

Stora delar av porrindustrin handlar om maktförhållanden. Att kvinnokroppen eller barns kroppar går att köpa befästs ständigt i den kommersiella porren. Porrindustrin är generellt starkt präglad av den maktordning som överordnar män och underordnar kvinnor samt av de traditionella normer kring kön och sexualitet som genomsyrar hela vårt samhälle och som bidrar till en nedvärderande syn på kvinnor. Sexindustrin och

den globala handeln med kvinnors kroppar är idag en mångmiljardindustri som inte bara ger sig uttryck genom gatuprostitution, bordeller och sexklubbar utan också genom barn- och vuxenpornografi. Flera decenniers forskning visar en mängd skadeverkningar på grund av den kommersiella pornografin. Inte minst vad gäller bristen på samtycke och våldsanvändning.

För tio år sedan innehöll ca 90 procent av porren våld, våldsanvändning, tvång och förnedring. Tre år gammal forskning från Uppsala universitet av Magdalena Mattebo visar att killar börjar söka efter porr regelbundet när de är i genomsnitt 12,3 år samt att 70 procent av alla killar som är 16 år konsumerar porr minst en gång i veckan. Cirka två tredjedelar av unga män i Sverige ser regelbundet på pornografi från några gånger i månaden, till dagligen. Som kontrast till detta tycks över tre fjärdedelar unga kvinnor inte se pornografi regelbundet och de som ser gör det i betydligt mindre utsträckning än män. Skälet anses främst vara våldsanvändningen och språkbruket mot kvinnor inom den kommersiella porren.

Enligt forskningen finns övervägande skadeverkningar med den kommersiella porren. Pornografikonsumtion gör den manliga konsumenten mer sexuellt aggressiv och producerar attityder som främjar eller trivialiserar våld mot kvinnor. Män som konsumerar pornografi är också statistiskt sett mer benägna att köpa sex, enligt forskaren Max Waltman på Stockholms Universitet. Psykologisk forskning har visat hur konsumenter avtrubbas och söker det mer extrema, vilket kan förklara varför aggressioner och mer extrema inslag uppfattats ha ökat på senare år i pornografin. Det finns en stigande efterfråga på aggressioner och extrema inslag vilket driver produktionen av den kommersiella porren i samma riktning.

I en artikel i Dagens Nyheter skriver Maria Grundel (psykolog), Pia Jakobsson Kruse (överläkare) och Anna Möller (överläkare) på Södersjukhusets våldtäktsmottagning att många unga våldtäktsutsatta kvinnor adresserar killars porrkonsumtion. Antalet sökande till akutmottagningen för våldtagna på Södersjukhuset som var under 18 år dubblerades från 2016 till första halvåret 2017. Det totala antalet sökande till mottagningen ökade med cirka 12 procent och allra störst var ökningen bland unga tjejer.

Mot bakgrund av det anförda behövs en nationell utredning om porrens skadeverkningar och som kan ge svar på kraftfulla åtgärder. Inget barn ska behöva exponeras av porren och ingen kvinna ska behöva utsättas för sexistisk porr.

Nej till sexköp och prostitution

Sedan år 1999 är det förbjudet att betala för en tillfällig sexuell förbindelse i Sverige. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. Det gäller både den som betalar för en sexuell förbindelse och den som utnyttjar en tillfällig sexuell förbindelse som någon annan betalar för. Med sexuell förbindelse menas i första hand samlag, men även annat sexuellt umgänge omfattas av begreppet. Med ersättning menas både ekonomisk ersättning och annan typ av ersättning – exempelvis alkohol eller narkotika. Lagen är könsneutral. Även försök till köp av sexuell tjänst är kriminaliserat.

Motivet till att införa sexköpslagen var – och är – att det är angeläget för samhället att bekämpa prostitution. Lagen skulle ha en avskräckande effekt på sexköparna, så att antalet köpare skulle gå ned. Detta skulle även bidra till att minska antalet personer i

gatuprostitution och nyrekryteringen av densamma. Det framhölls också att en kriminalisering kunde bidra till att försvåra för olika grupper eller enskilda i utlandet att etablera en mer omfattande organiserad prostitutionsverksamhet i Sverige. Den 2 juli 2010 presenterades betänkandet Förbud mot köp av sexuell tjänst. Syftet med utvärderingen var att undersöka hur förbudet, som då hade varit i kraft i drygt tio år, fungerar i praktiken och vilka effekter kriminaliseringen har haft för förekomsten av prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Utvärderingen visar att förbudet mot köp av sexuell tjänst har haft avsedd effekt och utgör ett viktigt instrument för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Kunskapen om prostitution ökar i samhället och bland myndigheterna. Samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården behöver dock intensifieras. Oftast behövs hjälp från flera instanser samtidigt. Personer som vill lämna prostitution ska få stöd till det, i form av stödande kontakter och psykologisk bearbetning. Människor som säljer sex är inte en heterogen grupp – varje individ och fall är unikt och bör bemötas därefter.

Kriminalisering av sexköp utomlands

Många undersökningar tyder på att när svenska medborgare och personer som är bosatta i Sverige köper sex, sker detta i stor utsträckning utomlands. Detta främst då sexköp är kriminaliserat i Sverige. Dessvärre har vi på senare tid tagit del av flertalet reportage och journalistiska skildringar som avslöjar att svenskar köper sex i utlandet, särskilt i länder där gärningen inte är kriminaliserad.

Det ska inte vara möjligt att kunna undgå straff enbart för att gärningen har begåtts utomlands. Köp av sexuell tjänst är ett brott, även när det begås utomlands, dock inte om gärningen har begåtts i länder där köp av sexuell tjänst inte är kriminaliserat. Detta har med den dubbla straffbarheten att göra. Den socialdemokratiskt ledda regeringen tog initiativ år 2017 till att utreda möjligheten att kriminalisera gärningen och föreslog att svensk domstol ska kunna döma för brottet köp av sexuell tjänst oavsett vart i världen gärningen har begåtts. Man föreslog även skärpta straff för de som utnyttjar barn genom köp av sexuell handling. Lagförslaget nådde dock inte riksdagens bord på grund av Kristdemokraternas reservation. Detta gör att det fortfarande är lagligt för en svensk medborgare att köpa sex i ett land där gärningen inte är kriminaliserad. Detta gör att det finns goda förutsättningen att kriminalisera gärningen. Utredningen står klar och det är upp till tillsatt regering att fatta beslut om lagförslag till riksdagen.

Sammanfattning

Mot bakgrund av det anförda är det en samhällelig angelägenhet att regeringen genomför en översyn som syftar till att se över lagändringar på marknadsföringsområdet för att hindra marknadsföringens negativa inverkan på ungas självbild och kroppsideal, att öka kunskapen om prostitution med samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, föra vidare frågan om kriminalisering av sexköp utomlands samt se över och åtgärda varufieringen av kvinnokroppen som bland annat sker genom den kommersiella pornografin. Därför yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen om vad som anförts i

motionen om att överväga behovet av en översyn av möjligheterna att stoppa kommersialiseringen av kvinnokroppen, sexköp, sexköp utomlands, begränsa porrens skadeverkningar och stoppa kommersialiseringen av kvinnokroppen.

Lawen Redar (S)